

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG NITTEDAL OG HAKADAL SOKN

10.februar 2019

«ALENE LØSER VI LITE, SAMMEN KAN VI GJØRE MYE»

Dette er visjonen i kommunens svært viktige prosjekt om bedre tverrfaglig innsats for barn og familier i risikosoner (BTI). Visjonen kan også stå som overskrift på mye av det vi denne uken har opplevd i lokalsamfunn og lokalkirke her i de vakre bygdene i Nittedal og Hakadal. Samtidig kan den gi retning til det fortsatte arbeidet med å virkeliggjøre kommunens tre verdier raushet, respekt og redelighet, og gjøre dette lokalsamfunnet til et enda bedre sted å bo for alle.

Den første faste bosetningen i Nittedal ble etablert i bronsealderen. Omstreifende fiskere langs *Nitja* (dagens Nitelva) og jegere på Romeriksåsene ble bofaste bønder. Dalføret var tynt befolket og var utkantbygder i småkongeriket *Raumariki*. Men noen ble rike her også. En av dem var stormannen Hake, som trolig levde i tidlig vikingetid. Han ga navnet til Hakadal, det eneste bygdenavn på Romerike med et personnavn som førsteledd.

Bedre klimatiske forhold og utvikling av nye redskaper gav etter hvert grunnlag for økt befolkningsvekst. I 1340 var det ca. 150 gårder og mellom 950-1000 innbyggere i Nittedal og Hakadal. Steinkirken som ble reist på Dal, det gamle bygdesenteret, omkring år 1200 ble vekstens tydeligste tegn.

Svartedauden i 1349 var en enorm katastrofe for mange lokalsamfunn i hele Europa, og rammet Hakadal og Nittedal særlig hardt: Befolkningen i Hakadal ble nærmest totalt utslettet. De få som overlevde, flyttet enten til Skedsmo eller Gjerdrum. Ødegårdene var mange, og det oppdyrkede landskapet grodde igjen. I Nittedal var situasjonen noe bedre. De overlevende samlet seg på rundt 15 gårder. Men folketallet kom først opp igjen i over 900 så sent som i 1740.

Gjenryddingen av ødegårdene i Hakadal tok til med etableringen av jernverks- og gruvedrift, først omtalt på 1540-tallet. Min forgjenger, biskop Jens Nilssøn, forteller i sin visitasreise på vei til Hadeland i 1574 om oppgangssager i Nittedal og «en sagfoss som åtte bønder bruker» i Rotnes. Sammen med bedre metoder for jordbruk, skogsdrift og dyrehold ble bygdene her mer attraktivt for bosetting og arbeid. Driften ved jernverket tiltrakk seg fra begynnelsen av 1600-tallet arbeidsinnvandrere fra Sverige og Tyskland og den såkalte finneinnvandringen. Denne innvandringen førte til fornyet vitalitet i bygdene. Nittedal og Hakadal har en lang historie som et inkluderende lokalsamfunn for innvandrere og innflyttere!

Men det var ikke alltid forholdene var harmoniske. Bygdebøkene omtaler tilstanden i Hakadal på slutten av 1600-tallet som «ville». Bygda var et nybyggersamfunn der alt måtte etableres fra grunnen av etter Svartedaudens herjinger. Fra 1670-1700 finner

samtligte Hakadalbønder i tingbøkene med dommer for drukkenskap, knivbruk og slagsmål.

Etter at formannskapslovene ble innført i 1837, fikk Nittedal lokalt selvstyre og valgte sokneprest Hans Holmboe som bygdas første ordfører. Av de første sakene som ble behandlet av det nye formannskapet var brennevinskvoter, fattigstell og forbedringer av skolevesenet for de 60% av befolkningen som var under 20 år. Slik peker den første formannskapsprotokollen på utfordringer som fortsatt må løses politisk og i fellesskap knyttet til folkehelse, levekår og gode oppvekstforhold for barn og unge.

Kirkens historiske rolle i lokalsamfunnet: «Sammen kan vi gjøre mye»

I både Hakadal og Nittedal ble de første kirkene bygd i andre halvdel av 1000-tallet, etter at «Olav den hellige hadde banket romerikingene til bedring så de tok ved kristendommen» ved slaget på Hellerudsletta i 1022. Kirkene ble bygget som enkle trekirker på steder som hadde vært religiøse samlingssteder i førkristen tid, i tråd med visjonen om å knytte folkets religiøse lengsel til kirken og det kristne evangeliet.

Kirken i Hakadal ble viet til oldkirkens store diakon og martyr, den hellige Laurentius. Etter Svartedauden og ødetiden råtnet den opprinnelige kirken bort. Laurentiustradisjonen er fortjenestefullt videreført i skulpturen av Laurentius i dagens kirkeskip, og markering av Larsok på år der den 10. august faller på en søndag. Det kan vurderes om Larsok kan markeres årlig på den nærmeste søndagen, og bli et samlingspunkt for hele lokalsamfunnet.

Dagens kirke fra 1609 er et symbol på den fornyede livskraft som vokste frem i Hakadal etter nødsårene. I 1956 gjennomgikk kirken en omfattende restaurering og fikk tilbake sitt praktfulle og opprinnelige uttrykk etter 1800-tallets pietistiske omforming av kirkerommet. Prekestol, altertavle og døpefont fra 1720-årene, og nattverkalken fra 1625, synliggjør vår samhørighet med generasjonene før oss.

Nittedal kirke ble bygget som steinkirke i romansk stil, og vigslet til Olav den hellige. I 1723 kom den i privat eie, før den i 1852 ble kjøpt tilbake av kommunen. Kirken var da i såpass dårlig stand at folk som skulle på gudstjeneste knapt torde å gå gjennom våpenhuset. I 1849 påpekte prosten i Skedsmo at «Hovedkirkens Mure tiltrænger nødvendig Reparation, og Døren ved Hovedindgangen trænger til at fæstes i Muren». I 1865 foreslo soknepresten for kommunestyret derfor å rive den gamle steinkirken og bygge «en aldeles ny», noe som ble vedtatt av kommunestyret to år senere. I 1869 ble den nåværende kirken vigslet «af Provsten i Biskopens Forfald». Til 150-årsjubileet 17. november i 2019 vil imidlertid den nåværende biskop være tilstede.

Murene fra middelalderkirken er fortsatt tilgjengelige under den nåværende kirken og er en viktig ressurs for alle som vil lære kirkens og bygdas lange historie bedre å kjenne. Jeg håper ønsket om å gi den gamle klebersteinsdøpefonten fra middelalderkirken en ny sokkel og en mer sentral plassering i kirkerommet blir realisert i jubileumsåret, slik at kirken får et fremstående uttrykk for dagens nittedølers samhørighet med mennesker her gjennom 900 år.

Den store dugnadsinnsatsen ved byggingen av **Kirkestua** ved Nittedal kirke har gitt en vakker, nødvendig og meget funksjonell samlingsplass for befolkningen, og et fint hjem for Kirkens SOS. Den store dugnadsinnsatsen har blitt videreført for å fylle kirkestua med innhold og aktivitet.

Første søndag i advent 2016 hadde jeg gleden av å vigsle kirkens tredje helligsted på **Rotnes**. Kirken har med sine mer enn 400 årlige arrangementer allerede befestet sin sentrale rolle for befolkningen i hele Nittedal, og særlig for «midtbygda». Det knyttes stor forventning til hvordan denne rollen kan videreutvikles og forsterkes i møte med den planlagte sentrumsutviklingen på Rotnes. Det er stor grunn til å berømme den utholdende innsatsen **Rotneskirkens venner** har gjort – og gjør! – for at drømmen om et tredje kirkebygg i kommunen kunne realiseres. Sammen med kirkens ansatte, frivillige og godt politisk lederskap er også Rotneskirken et tydelig uttrykk for at «sammen kan vi gjøre mye»! Det nære naboskapet med Kulturhuset Flammen gir også mange muligheter og kan være til stor inspirasjon for andre lokalkirker og kommuner i deres utviklingsarbeid med nye kirker.

Kirkestuene i Nittedal og Hakadal, **Døli kapell** og **Lillomarkskapellet** utgjør sammen med kirkebyggene et vakkert kjede av helligsteder for hverdag og fest, sorg og glede, forankring og livshjelp.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS NITTEDAL KOMMUNE

Kirken er fortsatt det sentrale helligsted for befolkningen i Nittedal. Medlemstallet siden forrige visitas i 2011 er nærmest uendret¹, og det er 16.441 medlemmer i Den norske kirke i Nittedal. Det utgjør 69,5% av befolkningen. 11,1% av befolkningen er medlemmer i andre tros- og livssynssamfunn. Det betyr at de som ikke er medlem i noe tros- eller livssynssamfunn er den største gruppen utenom Den norske kirke (20%, ca. 5000 mennesker). Dette er nytt i Norge i vår generasjon. For Den norske kirke i Nittedal er det en utfordring å særlig invitere disse til kulturarrangementer, trosopplæringstiltak, fellesskap og dåp.

Åndelig utvikling og vekst: Gudstjenester og kirkelige handlinger

Gudstjenesten har gjennom hele kirkens historie vært kirkens hjerteslag og grunnleggende handling. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenesten som et trosstyrkende og inkluderende fellesskap.

Den samlede årlige oppslutningen om alle typer gudstjenester er redusert siden 2011², mens deltakelse per **søn- og helligdagsgudstjenester** er økt fra 105,4 i 2011, til 108 i 2018, betydelig flere enn gjennomsnittet bispedømmet. Toppåret var 2016 da gjennomsnittet var 131,1 deltakere. Etableringen av **Rotnes kirke** har så langt ikke økt det samlede gudstjenestebesøket i Nittedal sokn. Både i 2017 og 2018 har det vært

---

¹ Nittedal sokn: 12.386 (2011), 12.488 (2018). Hakadal sokn: 4159 (2011), 3953 (2018).

² Fra 18.052 (2011) til 17.031 (2018).

høyere gjennomsnittsdeltakelse på gudstjenestene i Nittedal kirke enn i Rotnes kirke³. Det er derfor en utfordring å stimulere de mange som bruker Rotneskirken på hverdagene, til også å delta i gudstjenestefeiringen.

De ulike kirkebyggenes særpreg gir svært gode rammebetingelser for å videreutvikle et mangfoldig og allsidig gudstjenesteliv i både Nittedal, Rotnes og Hakadal. Hvordan man skal utvikle en helhetlig strategi som skaper gode synergieffekter for gudstjenesteoppslutningen med utgangspunkt i kirkenes ulike muligheter og begrensninger, har vært et viktig tema i de samtalene jeg har hatt med både stab og menighetsråd. Jeg vil oppfordre til å fortsette denne prosessen og særlig lytte til ønsker og behov hos alle kirkens medlemmer.

De ukentlige **Soul-gudstjenestene** i Rotnes kirke, som jeg fikk være med på fredag kveld, er et meget godt eksempel på å knytte en spesialisert gudstjenesteform til den liturgiske ordningen for kirkens hovedgudstjeneste slik at mangfold og egenart holdes sammen med enhet og gjenkjennelighet. De små **kapellene** i Rotnes kirke og Nittedal kirkestue skaper gode rammer for tidebønner, stillhet og mindre gudstjenestelige samlinger, samt individuell spiritualitet og refleksjon. De regelmessige gudstjenestene i **Døli kapell**, som jeg også fikk være med på denne uken, er en viktig samling for en sårbar gruppe med tradisjonell sterk tilhørighet til kirken.

Også her i Nittedal kommune er det **nattverdvekkelse**. I 2011 var det 3895 nattverdgjester, som utgjorde 32,7 per gudstjeneste. I 2018 var dette økt til 5278 nattverdgjester, med et gjennomsnitt på 40,2 ved hver gudstjeneste. Med den høye gudstjenestedeltagelsen er det fortsatt grunnlag for å gi mennesker økt frimodighet til deltagelse i Guds store gjestebud med brød og vin, ikke minst gjelder dette de mange som deltar i dåpsfeiringen. Nattverden gir oss, sammen med dåpen, en trygg, gjenkjennelig og bærekraftig forankring for kristenlivet i Guds handling for oss, helt uavhengig av våre egen livssituasjon og subjektive opplevelse av tvil eller tro.

Gravferdsforvaltningen er en sentral del av kirkens kjerneoppdrag, og er en svært viktig tjeneste for mennesker i sorg og savn. I 2017 ble 96% av alle døde i Nittedal gravlagt ved en kirkelig handling. Det vitner om svært høy kvalitet og troverdighet i kirkens ledsagelse av mennesker i livets tyngste stunder. Det regelmessige møtet mellom kirkens gravferdsforvaltningen og alle tros- og livssynssamfunn på prostnivå, sikrer en respektfull forvaltning og tilretteleggelse for alle. Den nyetablerte navne minnelunden og det muslimske gravfeltet, begge ved Hakadal kirke, er gode uttrykk for en fremtidsrettet forvaltning.

De ansatte med særlig ansvar for gravplassene gjør, sammen med de andre kirkelige tjenestegrupper, en betydelig innsats i å være til stede for mennesker som gjennom hele året bærer på sorg og savn og jevnlig besøker gravene. I løpet av visitasen har behovet for **debriefing** og bearbeiding etter særlig krevende gravferder og situasjoner blitt løftet frem. Dette er et svært viktig anliggende, og jeg vil be proststen ta initiativ til

---

³ 2017: Nittedal kirke 144, Rotnes kirke 115. 2018: Nittedal kirke 134, Rotnes kirke 104.

regelmessige samlinger på prostinivå og sikre forutsigbare rutiner og trygge rammer i de lokale gravferdsforvaltningene.

I 2018 ble det gjennomført 24 **vigsler** i de to soknene, litt over snittet de siste syv årene. Ekteskapet er et viktig juridisk fundament for et trygt samliv for barn og voksne, er lett tilgjengelig for alle og kirkelige vigsler styrker familienes tilhørighet til kirken. Vigsler er imidlertid ofte en stor økonomisk belastning for unge mennesker i en sårbar etableringsfase. Det er derfor viktig at kirken er med å legge til rette for enklere vigslingsseremonier. Kapellet i Rotnes kirke er et nytt og godt egnet sted som alternativ til store og kostbare kirkebryllupene. Også i Hakadal og Nittedal kirke er det gode muligheter for enklere seremonier.

Sang og musikk er en sentral del av kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling. Soknene i Nittedal og Hakadal er preget av en solid kirkemusikalsk virksomhet som favner bredt. Korvirksomheten omfatter alle aldersgrupper med Mini Soul, Soul Children, Soulteens og Nittedal Gospelkor. Det er en høy bevissthet om at både kirkens egne kor og eksterne aktører regelmessig bidrar på gudstjenester – slik vi i dag har fått et godt eksempel på – og at det er etablert en egen forsangertjeneste. Det er også et godt samarbeid med Kulturskolen og lokale kor, korps og grupper, for eksempel i forbindelse med jule- og påskegudstjenester. Denne samhandlingen kan med fordel videreutvikles til enda flere gudstjenester og involvere flere aktører. Jazzgudstjenester er bare ett eksempel.

Alle lokalmenigheter bør ha **misjonsavtaler**. I Hakadal har man misjonsavtale med NMS innenfor rammene av SMM-samarbeidet, og Nittedal sokn støtter man Evangelisk Orientmisjon sitt arbeid i Nord-Korea. Det **økumenisk** arbeidet er konsentrert om ukentlige bønnesamlinger og deltakelse på Kvinnernes internasjonale bønnedag, i samarbeid med pinsemenigheten Betel. Kvinnernes Bønnedag bør kunne bli en anledning der nyinnflyttede kvinner, særlig de som kommer langveis fra, kan møtes og danne nettverk.

Kirkene i Nittedal kan også gi gode rom i lokalsamfunnets sentrale helligsteder for bosatte flyktnings behov for gudstjenesterom.

Undervisning: Dåp og trosopplæring

Dåpen er kirkens grunnleggende hellige handling, ofte en stor familiebegivenhet og en viktig tradisjonsbærer. Det andre strategiske målet for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og deltar i trosopplæring.

Antallet døpte har gått ned i begge sokn siden visitasen i 2011, fra 156 til 119 i 2017. Også her i Nittedal ser vi en økende tendens til at foreldre som er medlemmer i Den norske kirke velger å ikke bringe barna sine til dåp. I Borg bispedømme ble 25% av barna som er født av foreldre der minst en av foreldrene er kirkemedlemmer, ikke båret til dåp i 2017. I Hakadal var denne andelen på samme nivå som i bispedømmet, mens den i Nittedal sokn var nede i 68,7% (ned fra 74,5% i 2013).

Menighetsråd og stab må gjøre det til en hovedoppgave å gi foreldre frimodighet til å bære barna sine til dåp og slik gi barna en forankring i at Gud gir livskraft og tilhørighet til et fellesskap som sprenger dødens begrensinger. Kirken i Nittedal og Hakadal har en omfattende virksomhet og bred kontaktflate med svært god mulighet til gjennom samtaler og fokusgrupper å kartlegge hva som hindrer foreldre fra å bringe barna til dåp - og så gjøre noe med det. Å lytte seg inn på foreldres livsfølelse gir det nødvendige utgangspunktet for å utvikle en helhetlig strategi med tiltak som kan øke foreldrenes frimodighet og vilje til å bringe barna til dåp.

Vurdering av ulike tiltak fra Kirkerådets dåpssatsing og ressurser fra andre lokalkirker som har arbeidet målrettet med dette, må være et regelmessig tema på menighetsrådsmøter, utvalgsmøter, stabsmøter og felles strategisamlinger. Av mulige tiltak som allerede er nevnt i samtaler med menighetsråd og stab, er en mer offensiv og tydelig dåpsforkynnelse for økt forståelse av dåpens betydning for mennesker og en kristen spiritualitet. Eksempler på tiltak er såkalt drop-in-dåp, profilering av dåp i det meget gode og bredt leste menighetsbladet, tilbud om dåp på andre tidspunkt enn hovedgudstjenesten, og hjemmebesøk til nybakte foreldre.

I en tid med økende sosiale og økonomiske forskjeller, må kirkens kommunikasjon hele tiden formidle og alltid understreke at dåpen er en inkluderende handling der det ikke settes noen som helst krav til økonomiske ressurser eller sosial situasjon for å bringe barna til Kristus i dåpen.

Kirkens trosopplæringsreform har som mål at alle barn som tilhører Den norske kirke i alderen 0-18 år skal få en grunnleggende erfaring i kristentroens praksis og innhold. I 2017 var det til sammen 1221 barn og unge som deltok på trosopplæringstiltak i Nittedal og Hakadal. I gjennomsnitt er det ni frivillige med på hvert trosopplæringstiltak. Det er både imponerende og svært bærekraftig!

Det er varierende oppslutning på breddetiltakene, som gjennomføres som fellestiltak for begge sokn. Rapporten fra menighetsrådene antyder at det er større lokal oppslutning på tiltak som arrangeres lokalt, enn de årene tiltaket legges til det andre soknet. Fra og med 2017 har flere av breddetiltakene blitt lagt til Rotnes kirke, noe som gir en svært praktisk og funksjonell ramme for tiltakene. Dette er det viktig å videreføre slik at det over tid kan utvikles en sterk tilknytning til den nye kirken. Samtidig viser tallene at samlet deltakerprosent på trosopplæringstiltakene sank fra 53% i 2015 til 37% i 2017. Det kan derfor være grunn til å vurdere om noen av tiltakene bør legges tilbake til enten Hakadal kirke/kirkestue eller Nittedal kirke/kirkestue, som er viktige for lokal identitetsbygging.

Oppslutningen om **konfirmasjon** er stabil og meget god i begge sokn⁴, og vitner om konfirmantopplegg med stor relevans og betydning. At dagens unge er reflekterende og ikke redd for å stille utfordrende spørsmål, fikk jeg selv erfare da Hakadalkonfirmantene «grillet biskopen» torsdag kveld. At mange av konfirmantene

---

⁴ Hakadal 71,67% (2016) og 75% (2017). Nittedal: 80% både i 2016 og 2017.

velger å bli med i ledertreningsopplegg og det omfattende ungdomsarbeidet organisert under **Pluss**, vitner om et meget solid rekrutterings- og oppfølgingsarbeid gjennom en årrekke. Det er også prisverdig at lokalkirken samarbeider med de kristne **barne- og ungdomsorganisasjonene**, særlig Acta og KUFK-KFUM, og benytter deres ressurser og kompetanse. Slik har lokalkirken i Nittedal og Hakadal lyktes i å utvikle et bærekraftig og meget vellykket ungdomsarbeid som er viktig både for lokalkirke og lokalsamfunn, og som har et svært godt omdømme i hele bispedømmet. Det bør være en naturlig videreutvikling av det svært solide ungdomsarbeidet at man også oppmuntrer til involvering i bispedømmets ungdomsdemokrati, bl.a. gjennom deltakelse på Ungdomstinget og den planlagte ungdomsfestivalen høsten 2019 i forbindelse med Borg bispedømmes 50-årsjubileum.

Kommunikasjon

Kommunikasjon er en sentral strategi for Den norske kirke i Borg, og innebærer å synliggjøre kirken i lokalsamfunnet, bygge kirkens omdømme og legge til rette for dialog med befolkningen og ulike aktører. I kommunen er kirken synlig tilstede gjennom det **menighetsbladet Kirkenytt** som har et bredt nedslagsfelt.

Markedsføringen skjer blant annet gjennom soknenes **Facebooksider**, **nettsider** og godt samarbeid med lokalavisen **Varingen**, som har en bred dekning av kirkestoff.

SENDT TIL VERDEN – «SAMMEN KAN VI GJØRE MYE»

Kirken er ikke til for seg selv. Kirken er sendt til verden for å forkynne det gode budskap om Guds nåde og kjærlighet, og gi retning for og delta i menneskers og myndigheters arbeid for et inkluderende samfunn og en bærekraftig forvaltning av ressursene. Bispedømmets tredje strategiske mål for Den norske kirke er derfor at kirken skal være synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjere seg i menneskers liv.

I Den norske kirkes diakoniplan ordnes dette engasjementet i begrepene nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket. Alle disse dimensjonene er tydelig tilstede her i Nittedal og Hakadal:

Nestekjærligheten leves ut blant annet gjennom sørgesamtalene og gravferdene, sjelesorg, besøkstjeneste, tilstedeværelsen på Døli og Skytta, deltakelse i kommunens kriseteam og psykososialt kriseteam, sorggrupper, Kirkens SOS sin virksomhet i Nittedal kirkestue, åpen kirke og kirkestue i Hakadal og deltakelse på Verdensdagen for psykisk helse.

Kirken inviterer til inkluderende fellesskap på trosopplæringens og ungdomsarbeidets mange arenaer, formiddagstreff, tilrettelagte gudstjenester for mennesker med særlige behov, samarbeid med NAV om arbeidstrening, Supertirsdag, Middag med mer – som jeg fikk være med på under visitasen – med påfølgende samtalegruppe, og samtalegruppen om tro og sykdom på MS-senteret. Menighetsrådene er godkjente innenfor bispedømmets program for **Inkluderende menighet**, og dette verktøyet kan

brukes for ytterligere forbedring og systematikk i inkluderingsarbeidet, også i samtalene med offentlige myndigheter.

Kamp for rettferdighet skjer blant annet gjennom konfirmantenes og frivilliges deltakelse i Kirkens Nødhjelps fasteaksjon, misjonsprosjektene og engasjement rundt NRKs og kommunenes årlige TV-aksjon.

Kirken bidrar til vern om skaperverket gjennom fokus på forbruk og rettferd, markering av høsttakkefest og Skaperverkets dag, pilegrimsvandring, samt Nittedals sertifisering som «grønn menighet». Det er sterkt ønskelig at også Hakadal menighetsråd tar de nødvendige grep som må til for å bli godkjent som **grønn menighet** i løpet av 2019.

Videreutvikling av kirkens involvering i lokalsamfunnet

Verdenssamfunnet har gjennom FN blitt enige om 17 **bærekraftsmål** som Norge er forpliktet på både globalt, nasjonalt og lokalt. Bærekraftsmålene promotes av regjeringen som en veileder også for utviklingen av norske lokalsamfunn, og stadig flere kommuner integrerer nå målene i sine planverk. Bærekraftsmålene skaper en bro mellom kirkens tradisjon og den allmenne samfunnsutviklingen, og definerer mange samarbeidsflater mellom kommune, næringsliv, aktører i sivilsamfunnet og kirken.

Potensialet i å videreutvikle en stadig sterkere samhandling mellom kirken og alle gode krefter i lokalsamfunnet har også blitt tydeliggjort under denne visitasen. BTI-satsningens visjon om at «**Alene løser vi lite, sammen kan vi gjøre mye**»⁵ er i seg selv en god retningsviser for kirkens involvering i lokalsamfunnet. For å virkeliggjøre dette er det viktig for lokalkirken å videreføre det lovpålagte årlige møtet mellom stab og menighetsråd for økt samhandling, strategiutvikling og prioritering av innsatsområder og ressurser. Parallelt med dette bør det legges til rette for et årlig møte mellom kirkens og kommunens ledelse for overordnede samtaler om hvordan kirken kan bidra til å styrke kommunenes strategiske styringsmål. Dette bør komme i tillegg til den regelmessige samtalen og samhandlingen mellom kirkens ansatte og frivillige, og kommunenes ulike virksomheter og prosjekter.

Nittedal kommune scorer svært høyt på **folkehelse- og levekårsundersøkelser**. Mange lever gode og trygge liv i denne kommunen, og arbeidsledigheten er lav. Besøket hos **Gnistengruppen** under visitasen tydeliggjorde hvordan både kommune og næringsliv sammen har bidratt dette. Likevel har møter med NAV, kommunale etater og lag og foreninger tydeliggjort at det også i dette lokalsamfunnet er mennesker som strever. Flere konkrete utviklingsområder har blitt drøftet, der kirkens ressurser og infrastruktur er ønsket og etterspurt.

---

⁵ Jf. bærekraftsmål 17 om å fornye og forsterke partnerskap for en bærekraftig utvikling.

Barn og unge som sliter med usunne oppvekstvilkår og marginalisering har vært særlig tematisert i løpet av visitasen⁶. Dette er også en utfordring her i Nittedal, og den er ofte svært sammensatt. I møtet med NAV ble det uttrykt en bekymring for flere unge som lever i en hverdag der de blir preget av psykiatri, sosial angst og rus. 7% av alle barn i kommunen lever i familier med vedvarende lavinntekt, noe som lett fører til begrensede muligheter for livsutfoldelse, sosial skam og marginalisering. Kommunens BTI-koordinator understreket at det også i Nittedal er barn og unge som vokser opp i familiesituasjoner preget av rus, vold, og psykiske og fysiske overgrep. Dette er oppvekstvilkår som ofte er vanskelig å avdekke, men vi vet de er der. Samtidig viser Ungdataundersøkelsen at siste uke har rundt 40% følt at «alt er et slit», i underkant av 30% har følt seg «ulykkelig, trist eller deprimert», mens 24% av ungdomsskoleelevene og 32% av elevene i videregående har følt «håpløshet med tanke på fremtiden». utfordringer knyttet til barn og unges folkehelse gjelder derfor langt flere enn de med særlig store utfordringer. Sammen med kommunens meget prisverdige og kompetente satsning, kan lokalkirken bidra på flere nivåer under overskriften «Du ser det ikke før du tror det»:

For det første er det kirkens mandat å være en **holdningsagent** og opinionsdanner som gjennom forkynnelse og undervisning fremhever vårt ansvar for hverandre, inkludering og godt naboskap. At det er noen som sliter eller utsettes for ulike former for overgrep er aldri en privatsak, men et anliggende som angår oss alle. Med sin brede kontaktflate har kirken en unik posisjon til å utfordre befolkningen til å se barn, ungdom og familier som sliter - og bry seg.

For det andre må kirken tilby «**trygge rom**» - som Kirkemøtet i fjor vedtok som et strategisk mål – for alle som kommer fra utrygge rom. Kirkens ulike arenaer er et nådens fristed, samtidig som det utruker barn og unge til å håndtere livet utenfor det trygge rommet, som for noen kan være svært krevende. Det blir særlig viktig for kirken å videreutvikle en trygg kultur som inviterer til sårbarhet, inkludering og livsmot preget av respekt, romslighet og redelighet.

For de tredje møter kirkens ansatte og frivillige en betydelig andel av barna, ungdommene og familiene dette gjelder, på trosopplæringens og ungdomsarbeidets mange og godt besøkte arenaer. Kirken har også en svært bred kontaktflate gjennom alle hjemmebesøkene. Det er derfor helt nødvendig at kirkens ansatte og frivillige utrustes med økt kompetanse til å identifisere de som trenger særlig bistand og støtte. Som kommunens prosjektleder minnet oss som: «Du ser det ikke før du tror det». Med utgangspunkt i det svært gode samarbeidet mellom kirke og kommune knyttet til «Vi bryr oss»/STL, ligger alt til rette for at kommunens fagpersonale kan bidra til å styrke kirkens kompetanse gjennom opplæring og oppfølging i dette utvidede prosjektet.

Et annet område som har vært tematisert under visitasen er hvordan Nittedalsamfunnet kan forsterke **inkludering av mennesker på flukt** som har fått

---

⁶ Jf. bærekraftsmål 3: «Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder» og 11: «Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige».

beskyttelse i Norge⁷. Under et meget spennende og konstruktivt møte mellom kommunen, kirken og ulike lag og foreninger onsdag kveld ble det meldt behov for tiltak som leksehjelp, vertskapsfamilier og nettverk som kan bygge broer inn i lokalsamfunnet. I 2019 skal det etter planen bosettes 22 flyktninger i Nittedal. Det bør være en overkommelig oppgave for dette ressurssterke lokalsamfunnet å gi disse menneskene muligheter til et godt liv der de får utfoldet sine ressurser til beste for seg selv og for oss alle. Her kan både kirken og ulike lag og foreninger tilby stor kompetanse, møteplasser og sosiale nettverk. For at denne forsterkingen skal lykkes, er det imidlertid avgjørende at kommunen tar et koordinerende ansvar både når det gjelder å melde aktuelle behov, kommunikasjon og samordning av tiltak mellom de ulike aktørene. Det er spesielt viktig at offentlige myndigheter også for denne gruppen mennesker legger til rette for at de oppfylt sine rettigheter, inkludert plikten myndighetene har for at mennesker kan leve ut sin religiøse tro eller livssyn, og at de veiledes til fellesskap der de kan leve ut denne tilhørigheten.

Det har også vært svært inspirerende å høre om kommunens planer for **sentrumsutviklingen** på Rotnes, der man planlegger 75-80% av veksten i kommunen de nærmeste årene. Det var imponerende å bli presentert for den fremtidsrettede boligpolitikken og det boligsosiale prosjektet, som skal sikre inkluderende bomiljøer som inviterer til aktivitet, fellesskap og deltakelse. Her har kirken fått en klar utfordring om å videreutvikle Rotneskirken med møteplasser, inkluderende aktiviteter i nærmiljøet og hellige rom som inviterer naboene til kirken til refleksjon og forankring. Den betydelige innflyttingen til Nittedal gjør det nødvendig å gi innflyttere en god introduksjon til bygdene, til verdiene som fellesskapet her ønsker å fremme og ikke minst til de 150 lokale foreningene og lagene. Kirkene er en naturlig del av en slik introduksjon som både gir unikt innblikk i lokalsamfunnets historie, og inviterer til arenaer for nettverk, livshjelp og livstolkning.

På Bjartnes Videregående skole hadde jeg to meget stimulerende spørretimer. I årene fremover er det meget viktig å videreutvikle et helhetlig og konstruktivt samarbeid mellom **skole og kirke** i Nittedal. Dette samarbeidet må inkludere mer enn skolegudstjenester og KRLE-faget, og bør også knyttes til sorgarbeid og folkehelseutfordringer, litteratur-, kunst- og musikkfagene, samt kirkens og skolens felles verdioppdrag meg å utvikle ansvarlige medmennesker og samfunnsborgere.

Lovpålagt samarbeid mellom kirke og kommune

Samarbeidet mellom kirke og kommune synes meget godt, med fruktbare møtepunkter og god og tett dialog mellom kirkenes ledelse og kommuneledelsen. Det har vært en glede for meg å erfare denne gode samhandlingen i løpet av visitasen.

Siden forrige visitas har kommunen bidratt godt med investeringsmidler, men først og fremst er byggingen av Rotnes kirke et stort og nødvendig løft. På vegne av kirken i

---

⁷ Jf. bærekraftsmål 16: «Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer».

hele bispedømmet vil jeg uttrykke stor takk og takknemlighet for at dette valgløftet ble oppfylt.

Av andre større investeringer er en omfattende utvidelse av Hakadal kirkegård, inkludert oppgradering av maskinparken og ny driftsbygning, samt etablering av navnet minnelund og muslimsk gravlund. I Hakadal har også kirkestua blir ombygd og oppgradert, og kirken har fått nytt praktfullt orgel. Bevilgningen til drift er forutsigbare, og er blitt noe økt det siste året for å sikre forsvarlig drift av Rotnes kirke. Det er svært imponerende hva kirken får ut av såpass begrensede midler!

STAB, RÅD OG UTVALG

Menighetsrådene i Nittedal og Hakadal virker svært godt rustet til å håndtere de store og viktige oppgavene som ligger foran. En svært viktig oppgave den nærmeste tiden vil være å mobilisere til årets **kirkevalg**. Jeg håper mange av rådsmedlemmene er motivert til å være med videre i en svært spennende tid for kirken, både nasjonalt og lokalt her i Nittedal. Kirkevalget er en svært viktig sak i seg selv, samtidig som det gir en god mulighet til å synliggjøre kirken i lokalsamfunnet.

Soknene i Nittedal og Hakadal er velsignet med en stor gruppe **frivillige**, og jeg har møtt mange av dem gjentatte ganger i løpet av visitasen. Uten dere ville det ikke vært mulig å drive en så imponerende aktivitet som kirken i Nittedal og Hakadal kan vise til.

Kirken i Nittedal kommune er også velsignet med en dedikert, velfungerende og engasjert gruppe ansatte, med en sentralt forankret tro på Jesus og tydelige visjoner for folkekirkens mange mulighet i en ny tid. Staben har lagt ned en imponerende arbeidsinnsats i perioder og med vakanser og sykemeldinger. Alle kirkens ansatte nyter stor tillit på alle arenaer i lokalsamfunnet. I tillegg til å møte alle ansatte i felles stabsmøte, har biskopen hatt tilsynssamtaler med de to kateketene, soknediakonen og de tre prestene - og hørt dem forkynne. De er alle trygt forankret i Den norske kirkes bekjennelse. Samtalene med kirkevergen viser en meget dyktig leder av fellesrådets virksomhet.

Stor takk til alle som har lagt til rette for et spennende og bredt sammensatt visitasprogram, og for mange og ikke minst hyggelige samtaler underveis. Og serveringen? Den har vært aldeles utmerket.

UTGANG

Sammen kan vi gjøre mye – men vi kan ikke gjøre alt. Også i kirken består livet av muligheter, utfordringer og begrensninger. Men midt i alt kan vi være trygge på én ting: Det er Guds nåde i Jesus Kristus som bærer gjennom alt - både det vi får til og det vi ikke makter. Og vi kan love alle som deltar i kirkens mange handlinger på de mange arenaene at de ikke er alene, verken i glede eller sorg.

Må Gud fortsette å velsigne kirken i Nittedal og Hakadal i denne rike tjenesten!

Borg bispestol,

Atle Sommerfeldt
Fredrikstad 10.februar 2019